

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 27

5

IULIE

1925

In acest număr: Cum se insultă țara de Octavian Goga ; Stelele, poezie de Teodor Murășanu ; Un entusiast: Iosif Vulcan de Gh. Tulbure ; Dictatura democratică de N. Lupu-Kostaki ; Nemulțumiri provinciale de Alexandru Hodoș ; Solidaritatea ardelenescă de P. Nemoianu ; Politică externă de I. Paleologu ; Scandalul Beniczky de M. B. Rucăreanu ; Săptămâna politică : Foc de paie ; Tălmăciri electorale de Ion Balint ; Gazeta rimată : Vara la Văleni de Mița Cursista ; Insemnări : Serbările dela Brașov ; Absență dezolantă ; O controversă ; Voluntarii la Alba-Iulia ; Politică și afaceri ; Frații Siamezi ; „Dimineța“ Ardealului, etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ No. 16

623

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Cum se insultă țara

Un ciudat obicei a prins, de-o vreme încoace, la o seamă din oamenii dela noi. Stăpâniți de nemulțumirile lor, care în cele mai multe cazuri sunt de ordin personal, și nu privesc niciodată decât mizeriile noastre de-acasă, ei le proiectează dincolo de graniță și sunt gata să le etaleze cu mare lux de amănunte, de câte ori un străin își întrerupe călătoria la București pe douăzeci și patru de ore.

Paraponisiții, la astfel de ocazii, iau aiere de victime și se prezintă în fața străinului ca niște Robinsoni căzuți între sălbatici, care în calitatea lor de paratoneri ai civilizației și-ai umanității sufăr de toate neajunsurile. Mici politiciani rubiconzi, care dincolo de vama Curtici n'ar însemna nimic prin greutatea lor specifică, apar ca niște mucenici ai drepturilor omului și-ai desrobirii universale. Gazetari ratați, plini de pistrui și de transacții, predestinați prin bagajul lor intelectual să fie peste frontieră cei mai neglijabili anonimi, se ridică în asemenea momente și fac pe cenzorii moravurilor din țară. Și unii și alții sunt moraliști intransigenți, și unii și alții nu mai pot de durerile neamului, și, firește, ale omenirii în general. Fie-care injură țara, dând asigurări că sunt gata să o ducă la mai bine, când forțele reacționare se vor frânge și binefacerile libertății se vor revărsa și pe plaiurile noastre. Pân' atunci, zic ei, suspinând în paharul de șampanie, trebuie să blestemăm tot ce ne văd ochii împrejur și să ne plângem străinătății aleanul.

Cazul de acest gen al d-lui Guernut e recent și în amintirea tuturor.

Venit în Capitală la invitația unei societăți inexistente, secretarul *Ligii drepturilor omului* dela Paris s'a împărțășit de-o curioasă experiență. Toți care l-au primit aici n'au făcut altceva decât să-și batjoco-rească țara în cuvântul lor. Vă reamintiți discursurile d-lor Mille, Dobrescu, Costaforu, cu care primeau pe oaspe la banchetul dela grădina

Suzana! Ei vorbeau cu toții de-un pământ nenorocit, plin de „lacrimi și de sânge“, pe care s'a întâmplat să descindă marele străin. Din tiradele ilustrațiilor reformatori, România apărea ca un biet furnicar întunecat, mult mai trist decât patria lui Abd El Krim bună oară, condamnat unei anihilări lente și sigure. Glasul lor desnădăjduit lăsa să se înțeleagă, că numai dâșii sunt torțe aprinse în această besnă stupidă, și că un ajutor cât mai grabnic se impune din luminatul occident, care să intervie pentru a salva un petec de umanitate primejduită.

Această tânguire meschină și desonorantă a devenit un clișeu de toate zilele în admirabila noastră presă, care cu drept cuvânt își zice independentă, fiindcă nu depinde câtuși de puțin de nici o coardă a sufletului românesc. Eminenții antreprenori dela gazeta abia așteaptă prilejul ca să ne acopere de insulte. S'a dovedit din nou obiceiul consacrat când cu excursiunea dlui Guernut, și s'a manifestat mai proaspăt deunăzi, când cu congresul internațional de chimie ținut la București. În cele mai multe ziare, savanții de zăstădată au fost primiți cu accente de jelanie pentru multele suferinți care ne-au căzut pe cap...

Nu știu ce vor gândi ilustrații oaspeți, de câteori cetesc aceste pagini stropite cu noroi. Dacă sunt oameni deștepți, de sigur își dau seama că au în fața lor sau ființe inferioare sau indivizi interesați, cași fac cu ochiul dintr'un sentiment perfid și perfect explicabil. Dacă sunt mai puțin inteligenți, atunci cred în baliverne, și, întorși la casa lor, multiplică și ei injuriile.

Un lucru e cert: noi aici nu ne mai speriem de aceste rețete demodate. Tot șantajul care s'a făcut cu străinătatea nu mai impresionează. Oricum se insultă țara, ea își merge înainte același drum croit de-o predestinație care e expresia frământărilor sale interioare. Dacă străinii sunt trași pe sfoară și cad în cursa acestor umanitariști de profesie, cu atât mai rău pentru ei; întrucât ne privește, noi băștinașii ne vedem de treabă, cu ochii ațintiți mai mult spre durerile dinăuntru decât spre judecățile din afară...

Odată și odată tot se va face lumină, și numai slujitorii onești o vor putea aștepta cu fruntea ridicată.

OCTAVIAN GOGA

STELELE

*Când le am privit întâi, ca pe-o minune,
Eră o noapte proaspătă de primăvară,
Și mi-au părut că-s mii și mii de nuferi
Ce-au înflorit pe ceru 'nalt și sfânt,
Vestind cu strălucirea lor de pară
Apropiata înflorire pe pământ . . .*

*Și le-am văzut apoi și 'n nopți de vară,
Le-am urmărit cântând . . . dar am rămas
Năuc, înspăimântat și fără glas,
Căci nu știu cum mi s'au părut, deodată,
Schimbate 'n mii și mii de flăcări albe,
In mii și mii de lumânări aprinse
Pe necuprinsul cerului iconostas . . .*

*Pe urmă, le-am văzut și 'n nopți de toamnă. —
Tot cerul tremură de-un neastâmpăr
Pe care 'n grabă nu-l pricepi ce 'nseamnă . . .
Ele-mi părură-atunci revoltătoare
Genuni de nestemate fără nume,
Cu razele lor prelungite 'n lume,
Pe cari întinzi de vrei o mână doară,
Și le culegi de sus, ca pe-o comoară . . .*

*Și mi-a venit o poftă de Satan nesăturat
Să le culeș, cereștile lumine,
Să le cobor în sufletul din mine
Și să mă fac și eu bogat ! . . .*

O mână mi-am întins . . . și atunci, minune,
S'au stins făclile deodată
Pe necuprinsul cerului iconostas . . .
. . . Am tresărit de spaimă, și-am rămas
Năuc, cutremurat și fără glas,
Sub cerul mut și despoiat de stele.
— Ce s'a făcut, ce s'a făcut cu ele ?

.. Târziu mi-am coborât de sus privirea
Și m'am uitat, printre 'ntrebări, în mine : —
Erau aici, căzute peste-olaltă,
Cu toată 'nfricoșata lor lumină,
Cu toată strălucirea lor înaltă !

Nebun am alergat, nebun, în casă;
Comoara naufragiului de nestemate
Părea că mă cufundă și m'apasă . . .

Ajuns, și căutând din nou mai bine
In strălucirea ce-mi părea în mine,
Eu m'am întins c'o dragoste păgână
Șapuc, ca pe-un lăstun, o nestemată,
Și s'o privesc apoi de-aproape 'n mână . . .
Dar în zadar fu spaima-mi repetată
Și toată 'năbușita mea revoltă,
Căci eu, căci eu acolo n'am găsit
Decât un pumn de cioburi de lumină,
Un pumn de cioburi de lumină prăfuită . . .

Prin geam, departe, stelele pe boltă
Râdeau în toată strălucirea lor divină !

TEODOR MURAȘANU

Un entusiast: Iosif Vulcan

Din prilejul inițiativei pentru a i-se ridica un bust la Oradia Mare

Un grup de intelectuali a luat inițiativa de a i se ridica lui Iosif Vulcan un bust la Oradia Mare.

Dispărut înainte cu optsprezece ani, mulți din cetitorii acestei reviste, în special tânăra generație, vor fi auzit foarte puțin de rolul și importanța cărturarului bihorean de odinioară. Deaceia, din galeria bărbaților de litere ai Ardealului de ieri vom desprinde pe un moment icoana lui de scriitor propagandist, o vom șterge nițel de praful uitării ce o acopere, și vom înfățișa în lumina vremii în care a viețuit.

* * *

Jumătatea a doua a veacului trecut a fost epoca de afirmare a *conștiinței naționale*. La temelia manifestărilor culturale, la noi în Transilvania, se așează, mai conștientă și mai dârză ca totdeauna, ideea națională. Cunoașterea mai apropiată a istoriei și a literaturii, zestrea intelectuală a școlii latiniste dela Blaj, răsunetul ideilor de libertate ale lui Bălcescu, accentele patriotice ale lui Bolintineanu, și mai ales fulgerele de răsvrătire ale lui Andrei Mureșanu, îndrumă sufletul cărturarilor ardeleni spre cărările, unde se afirmă calitățile și aspirațiile de viitor al neamului.

Ideea, cu toate consecințele ei firești, începe să fecundeze.

Forța ei generatoare naște așezăminte de cultură. „Astra”, cu sucursalele ei, și „Societatea pentru fondarea teatrului românesc” sunt primele redute pentru apărarea comorilor noastre culturale, amenințate de influența cutropitoare a spiritului ucigaș, care venea dinspre Budapesta. La Brașov, Ia Sibiiu, la Arad și la Oradia-Mare încep să apară *ziare și reviste românești*. Sunt cele dintâi laboratoare, în care se făuresc armele menite să ducă la isbândă idealul de veacuri. E așinea conștientă de defensivă culturală a unui popor încrezător în destinul său. Și ’mbărbătați de accentele de mândrie din „Latina

Gintă“ a lui Alexandri, care fluturau pe buzele tuturor, intelectualii Ardealului subjugat se organizează pentru a dovedi cpresorilor, că neamul românesc își are menirea sa proprie, și orice tendințe de asimilare vor rămâne deziderate zadarnice.

În acest cadru apare figura cărturarului bihorean Iosif Vulcan.

Un nume, care dacă n'a intrat cu glorie în Panteonul literaturii, și-a asigurat totuși un loc de cinste în istoria zbuciumărilor noastre culturale. Pentru că n'a dat vieții sale decât un singur rost: *să-și servească neamul*. În slujba acestui ideal a făcut de toate, și a scris de toate. Și, mai ales, pentru toți și pentru toate. Poet, nuvelist, dramaturg, redactor, orator de ocazie, apostol propagandist, într'o persoană. Lozinca lui erau versurile lui Sion, atât de curențe pe atunci :

*„Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!”*

* * *

Spirit sensibil, înzestrat cu oarecare aptitudini literare — (o moștenire dela strămoșul său, episcopul Samuil Vulcan al Oradiei, în casa căruia găseam conac pribegii învățați Șincai și Micu-Căin) — tânărul Vulcan, originar din părțile Belușului, termină drepturile la Budapesta. În loc să intre în avocatură, preferă însă să se facă apărătorul marelui proces de veacuri al neamului său. Rămâne în capitala Ungariei, unde la anul 1865 întemeiază revista de cultură „*Familia*“, pe care după câțiva ani continuă să o redacteze la Oradia-Mare, până la sfârșitul vieții. O viață de muncă în adevăr prodigioasă. Și dacă generația de azi poate nici nu bănuiește ce cantitate respectabilă reprezentă munca literară a acestui harnic publicist, faptul este explicabil. Iosif Vulcan a fost un entusiast al epocii sale. Talentele locale, medicre, sunt sortite să dispară deodată cu generația în care au trăit. Opera lor rămâne uitată în rafturile bibliotecilor și sbuciumul unui suflet cu toate vibrările lui posteritatea îl răsplătește adeseori cu 'n zâmbet iertător . . .

Acesta este cazul cu Iosif Vulcan. Scrierile sale, dacă nu sunt în stare să ne transpună în miraculoasa împărăție a artei, în schimb unele reușesc să ne impresioneze prin sinceritatea și avântul lor.

Ca poet este un ecou palid al lui Bolintineanu. Versurile din volumașul său „*Lira mea*“ sunt în adevăr acordurile unei lire ușoare, care n'are decât două coarde: *amorul și patriotismul*. Pe cât de inconsumabile sunt astăzi aceste versuri, scrise în stil și ortografie cibarliană, pe atât de mult au fost cântate unele de studenții ardeleni dinainte cu 30—40 de ani.

*„Iera o seară lină
Și luna strălucea
Sedeam într'o grădină
Cu mândrulița mea . . .“*

Sunt versuri de tipică factură vulcaniană, care răsunau la toate serenadele studentești.

În proză a fost mai fecund și ceva mai norocos. A scris nuvele: *Dela sate* (1 volum) și *Nuvele* (3 volume).

A scris patru romane: *Sclavul amorului* (3 vol.) *Ranele Națiunii* (2 vol.) *Fata Popii* (2 vol.) și *Barbu Strâmbu în Europa* (3 vol.) toate alcătuite de imaginație ușoară, în care elementul romantic se amestecă cu cel satiric într'un amalgam mai mult sau mai puțin primitiv. Așa cum erau aceste romane, au fost odată cea mai amuzantă lectură pentru fetele de popă din Ardeal.

Cu mai multă ambiție, dar cu acelaș succes, a cultivat celălalt gen literar: *teatrul*. Dacă liră și proză a scris pentru a-și împăca cea superioară nevoie sufletească, pe care o au, în doză mai mică sau mai mare favoriții muzelor, piesele de teatru s'au născut dintr'o necesitate de ordin mai pozitiv. „*Societatea pentru fondarea teatrului*“, al cărei inițiator și prezident a fost, se rezima întreagă pe umerii lui. Pentru ca să facă atmosferă în jurul acestei probleme, pentru ca să deștepte în publicul românesc gustul pentru teatru, cu un cuvânt pentru a prepara terenul viitorului teatru permanent al Ardealului, la care nimeni n'a visat mai mult decât dânsul, Vulcan scrie piese ușoare pentru diletanți. Ne-a lăsat 9 comedii în câte un act: *Ruga dela Chisetău*, *Sărăcie lucie*, *Gărgăunii dragostei*, *Tanda și Manda*, *Alb sau Roșu*, *Chiriașul fugit*, *Soare cu ploaie*, *Prima rochie lungă* (monolog), *Măța cu clopot*, *Mireasă pentru mireasă* și două piese dramatice: *Sâmbătă norocoasă*, dramă în patru acte și *Ștefan Vodă cel tânăr*, o tragedie versificată în cinci acte, care s'a jucat pe scena Teatrului Național din București, iar la Oradea a fost reprezentată pe urmă în ungurește, autorul, care se bucura de multe simpatii în cercurile maghiare, fiind viu sărbătorit.

N'a fost în Ardeal sat mai de dai Doamne, în care comediile lui Vulcan să nu fi fost jucate de trupe improvizate din învățători, studenți, feciori și fete dela țară. În așa numita „mișcare teatrală“ la noi ele purtau recordul, după cum și autorul lor era cel mai înflăcărat apostol al „Taliei române“ pe care o proslăvea în toaste fermecătoare la toate ocaziile festive.

De valoarea lor literară sau artistică se poate vorbi mai puțin. Sunt flori de o zi. Și dacă odinioară ele vor fi fost un bun amuzament pentru cărturarii și țărani satelor noastre, istoria literară de mâine cu greu va putea salva ceva dintrînsele.

* * *

Ceeace constituie însă valoarea culturală a personalității lui Iosif Vulcan și adevăratul său titlu de merit este altceva. Este revista „*Familia*“, pe care a condus-o aici la Oradia-Mare vreme de patru decenii și mai bine. A susținut 40 de ani (1865—1907) o foaie românească sub ochii unei stăpâniri dușmănoase, în acest sumbru unghier al românismului, unde cei mai mulți intelectuali români ceteau și

vorbeau mai bucuros ungurește, este fără îndoială o mare faptă culturală. Este fapta de credință a ostașului care ține un steag.

„Familia” — „foaie beletristică ilustrată” cum o numea el — era pâinea de toate zilele a clasei culte din Ardeal pela sfârșitul veacului trecut. În paginile ei, împodobite cu tablouri burgheze din „Gartenlaube” al nemților și cu versurile de un lirism feminin ale Mariei Cunțan, Matilda Cugler-Poni, Constanța Dunca-Schiau, Elena din Ardeal, Nelli Cornea, și alte talente ciscarpatine, asidue colaboratoare ale bătrânului academician, fiecare cetitor își găsea lectura favorită. Preotul dela sat ca și avocatul dela oraș, studentul dela Universitatea din Cluj ca și domnișoarele dela internatul dela Blaj. Toată lumea se adăpa cu frenezie ca dintr'un izvor de apă vie. *Vreme de o jumătate de veac, Vulcan cu revista lui a alimentat gustul de citit și setea de civilizație a familiilor noastre cu carte*, păstrându-le în contact cu cultura românească și salvând pe mulți de primejdia desrădăcinării sufletești. Aici zace marele merit cultural al acestei torțe de lumină, la amintirea căreia se cuvine să ne plecăm, mai ales astăzi, când atâtea publicații efemere și fără Dumnezeu apar și dispar ca ciupercile de vară.

Revista lui Vulcan nu era ținută la cine știe ce nivel literar. Ea avea însă un rost bine determinat. În viața noastră socială și culturală umplea un gol, și avea rădăcinile adânc înfipte în pământul din care răsărise. Era deci o contribuție reală la procesul de civilizare al neamului. Iată motivul pentru care apariția ei rodnică și neobișnuit de lungă în analele publicațiilor noastre periodice îmbracă proporțiile unui *eveniment literar și cultural*, pe care abia astăzi suntem în stare să-l apreciem în adevărata lui valoare. Să nu uităm, că primele încercări de aripi ale lui Eminescu au apărut în „Familia”, care mai târziu și-a deschis coloanele altui talent tânăr, pe atunci student la Sibiu: Octavian Goga.

De o astfel de revistă, după chipul și asemănarea „Familiei”, care să continue tradițiile literare ale acesteia cu noi mijloace de realizare artistică, cred eu, că ar avea nevoie mai presus de orice sufletul Ardealului de astăzi. Dar unde este Vulcanul din care să țâșnească?

* * *

Iosif Vulcan a avut și un dram de talent comic. Probă, că a redactat și reviste umoristice. „Gura Satului”, și „Umoristul” și „Sezătoarea” au fost publicațiile de scurtă durată, în coloanele cărora contemporanii cu păcate, în special renegații și transfugii politici, erau biciuiți cu sfârcul satirei.

Pentru Vulcan, Carpații n'au format graniță. Era și acesta un mare lucru, atunci când foarte puțini ardeleni se aventurau să treacă Munții la București. El îi trecea adeseori pentru a lua contact cu învățații și scriitorii din capitala românismului, cari după ce l-au cunoscut mai deaproape n'au pregetat să-i deschidă porțile Academiei

Române. În calitatea aceasta a luat parte cu sufletul la toate acțiunile mari ale neamului, și lira lui a fost instrunată adeseori pentru a cânta evenimentele patriotice de dincolo de Predeal. În volumul său *Pan-teonul Român* ne-a lăsat, ca'ntr'un buchet de lauri, biografiile și faptele bărbaților mai de seamă ai Țării Românești.

N'a fost scriitorul tăcut și solitar, retras între pereții cabinetului de lucru. A fost omul de sentiment, publicistul avântat, intelectualul cu manieră de salon, și un bun orator de sărbătoare. Stegar consacrat al serbătorilor noastre culturale, glasul lui vibrător a răsunat o viață de om prin toate unghiurile Ardealului, înălțând inimile, storcând lacrimi și revărsând în suflete credința în ziua de mâine.

* * *

Înainte cu aproape douăzeci de ani, glasul acesta a amuțit. Condeiu i-a căzut din mână, și entusiastul fiu al Bihorului s'a mutat în lumea umbrelor, deplâns de un neam întreg ca un om harnic și cinstit, ca un suflet frumos ce a fost. În ogorul brăzdat de plugul său muncim astăzi noi, generația care i-am urmat, și acei pe cari soarta ne-a așezat să ne împlinim rostul pământesc în acest colț de țară. În mijlocul unui mare număr de improvizați, de samsari și de aventurieri, cari au găsit și vor mai găsi aici un mănos câmp de exploatare, noi înțelegem să slujim la altarul culturii cu gândul la sufletul cald al lui Iosif Vulcan și al entuziașilor ideologi depe vremea lui.

Iar pentru ca pomenirea numelui său să fie cinstită după vrednicie, am luat hotărârea să-i ridicăm un bust, într'unul din parcurile acestei Oradii în care a luptat. Așa cred, că merită Vulcan cinstea aceasta, dacă nu pentru altceva pentru *inima lui românească*, care a bătut aici la marginea românismului în cele mai cumplite zile de urgie.

GH. TULBURE

Dictatura democratică

Titlul articolului de față va surprinde, de sigur, pe foarte mulți din cititorii deprinși să lege de ființa regimului democratic epitetele venerabile ale libertății, egalității și fraternității umane. Pentru noi însă, cari știm din articolele precedente, că democrația fiind expresiunea politică a procesului de producție nu poate însemna domnia haotică a celor mulți ca nisipul mării și feluriți ca frunzele codrului, ci guvernarea conștientă, ordonată, *interesată* chiar, a acelei categorii sociale care în procesul de producție ocupă locul principal, — pentru noi exercițiul dictaturei apare ca cea mai imediată și mai firească consecință a regimului democratic... Dictatura este necesară democrației, nu numai pentru a rezista victorioasă atacurilor de dreapta ale categoriilor sociale care au precedat-o și atacurilor de stânga a categoriilor sociale care o vor urma, — ale democrațiilor de ieri și ale democrațiilor de mâine, — dar mai ales pentru a realiza misiunea sa economică, care fără să vrea jignește numeroase interese individuale și provoacă conflicte, trecătoare, aparente, dar enervante, cu celelalte clase producătoare.

Pentru a explica mai limpede înțelesul celor scrise mai sus, să luăm pilda unei democrații de producție mică și mijlocie agricolă, care ar succeda, precum ar putea fi cazul în țara românească, unei democrații exercitate până atunci, cu ajutorul proprietății rurale latifundiare, de marele capital bancar. Democrația aceasta va trebui mai întâi să se apere împotriva atacurilor de ordin politic ale marelui capital bancar, care pentru a o dărâma nu se va sfi să-și întindă mâinile, învesmântate în mânușile celei mai stacojii demagogii, și proletariatului de toate felurile, și burghezimei orășenești, și numeroaselor specii de intelectuali. În rândul al doilea, democrația mică și mijlocie de producție agricolă va trebui să ia măsuri de ordin economic, menite să asigure produselor sale maximum de beneficii, măsuri care nu numai că vor lovi serios interesele personale ale diferiților indivizi izolați, dar vor putea provoca vremelnice adevărate crize în economia specială a celorlalte categorii producătoare, fie prin scumpirea bruscă a anumitor produse, fie prin efitinirea lor. *Inaugurarea ori și căre*

democrații schimbă standartul vieții obișnuite. De sigur, conflictul acesta este numai aparent și vremelnic, întrucât interesele clasei prin excelență producătoare, care guvernează democrația, fiind identice cu interesele economiei generale ale societății, măsurile pe care această clasă le ia sunt numai de formă în avantajul său; ele se traduc în fond în beneficiul întregii societăți, toate categoriile sociale sfârșind, după greutatea inerente ori și cărei schimbări de regim, să se îmbogățească în proporția în care a sporit avutul social. Când micul și mijlociul producător agricol vor realiza în țara românească maximum de beneficii asupra produselor lor, standartul vieții comerciantului, industriașului, intelectualului, funcționarului, rentierului, muncitorului și al tuturor celorlalte categorii sociale va fi cu atât mai bun, indiferent dacă prețul pâinei va fi, în cifră, mai ridicat sau mai scăzut.

Toate democrațiile, de altminterea, de la cele mai vechi și până la cele mai moderne, au guvernat prin dictatură. *O democrație, care nu mai are curajul să exercite dictatura, este un regim isprăvit, care trebuie să facă loc unei noi democrații.* Renunțând la dictatură, democrația de astăzi renunță la putere și trece făclia luminoasă a progresului democrației de mâine. De aci ridicolul concesiunilor generoase făcute în ultimul moment, a abandonării privilegiilor, a octroierei reformelor, a îndepărtării miniștrilor odioși și a tuturor celorlalte acte de inutilă mărinimie, bune doar să împodobească în ochii generațiilor viitoare pe reprezentanții unui regim căzut în desuetudine cu gloriola unui romantism dubios, și să ascundă în ochii contimporanilor rușinea înfrângerii complete.

Felul cum diferitele democrații au înțeles însă să exercite dictatura a variat după timp, după loc și după împrejurări. De la dictatura față de majoritatea democrațiilor din antichitate și din evul mediu, am cunoscut dictatura ascunsă a democrațiilor moderne, cu drepturi sacrosante înscrise solemn în Constituții, cu Parlamente alese prin sufragii din ce în ce mai universale, cu afirmarea principială a libertății, egalității, și fraternității cetățenești. Valoarea iluzorie a tuturor acestor Constituții, Parlamente și principii fundamentale a fost, totuși, — trebuie să o recunoaștem cinstit, — dovedită încă din primele timpuri ale proclamațiunii lor, atât în Anglia de Olivier Cromwell cât și în Franța de teroarea Comitetului Sălutului Public. Și dacă astăzi, marea majoritate a democrațiilor continuă încă să exercite guvernământul lor prin dictaturi ascunse, în loc să instituiască, precum în Italia, în Turcia sau în Rusia, dictaturi fățișe, de sigur că fac aceasta mai puțin de dragul teoreticianilor intransigenți dela *Luptă*, dela *Adevărul* sau dela *Lumea*, cât din soliditatea situațiunilor de fapt, care le asigură majorității parlamentare destul de puternice pentru a interpreta în avantajul lor exclusiv și Constituțiile s. r. și principiile fundamentale.

Drepturile sacrosante ale individului, libertățile cetățenești, principiile generoase, constituiesc tot atâtea periculoase arme de luptă în mâinile acelei categorii de producători, care fiind pe punctul de a câștiga înălțătatea economică, tind să cucerească puterea politică și

să întroneze democrația sa în locul democrației în ființă. Războiul este greu, căci dacă noua categorie de producători are de partea sa avantajul situațiunii economice, vechii producători dețin cu puterea politică toate mijloacele de apărare și presiune ale organizațiunii de stat. Pentru a învinge, noua clasă producătoare trebuie să câștige de partea sa și să arunce într'un războiu care nu îi va folosi decât ei singure pe toate celelalte numeroase categorii sociale și economice. Vrând, nevrând, ea este silită să-și însușească trecător revendicările acestor diferite categorii producătoare și să devină reprezentanta prin excelență a plebei. Este singurul moment din viața sa, când „demosul“ face „demagogie“!

Ecoul acestui zbucium demagogic se aude multă vreme încă, repetat de zidurile majestuoase ale noului palat democratic; se aude atât de mult și de clar, încât unii oameni mai slabi de ureche sfârșesc prin a-l crede „vocea însăși a democrației“. De aci falanga durecască a acelor luptători, cari pășind din deziluzie în deziluzie pe urmele magnificului cavaler dela Mancha apără morile de vânt împotriva gigantilor și turmele de oi împotriva armiiilor reacționare; de aci acea obositoare literatură jurnalistică, care în tradițiunea unui verbiaj incoherent atacă din țara românească pe d. Millérand din Franța, pe d. Mussolini din Italia, și împarte Europei întregi rețete de cum ar trebui să se poarte pentru a fi pe gustul d-lui Mille, al d-lui Rosenthal și al celor alți honigmani din Bucureștii noștri de pe strada Sărindar.

N. LUPU-KOSTAKI

Nemuțumiri provinciale

— Câteva incidente mărunte cu explicații mai adânci

Ziarele au anunțat, în cursul acestei săptămâni, că partizanii dela Galați ai dlui N. Iorga s'au răsculat, refuzând să se pună, la ei acasă, sub ordinele foștilor tachiști, așa după cum hotărâse conducerea partidului. În frunte cu dl V. Ţoni, unul din întemeietorii partidului naționalist-democrat dela 1908, iorghiştii din Covurlui au ținut o emoționantă adunare, și, verificând cu lacrimile în ochi situația lor de copii abandonăți, au declarat autoînomia. În cea mai tare dintre vechile dumisale citadele de propagandă politică, fostul apostol dela Vălenii de Munte nu mai are alt sprijin decât pe amicii dlui C. Argetoianu, în profitul cărora n'a ezitat să jertfească pe cei câțiva naivi, cari l-au urmat o viață întreagă. Dacă vom spune, că acelaș lucru se petrece la Iași, la Bârlad, la Ploiești, la Craiova, și oriunde frazeologia tricoloră a dlui N. Iorga reușise să îmbete cu apă rece pe câțiva tineri cum se cade, nu vom face decât să ilustrăm odată mai mult psihologia schimbătoare ca nisipul a marelui istoric, pentru care recunoștința e un supărător balast și loialitatea o idioată legendă.

Dar, nu pentru a mai oferi câteva dovezi despre tăria de caracter a dlui N. Iorga înregistrăm aici aceste incidente din sânul unei grupări potrivnice. Deasemenea, nu ne trece prin minte să exploatăm, cu amănunte picante, o regretabilă ceartă în familie. Asemenea îndelniciri de reporter poliitic în vacanță sunt străine de obiceiurile noastre. Socotim, însă, că ceea ce se întâmplă la Galați, și la Ploiești, și la Craiova, și la Iași, și la Bârlad, are un înțeles mult mai adânc, un tâlc mult mai serios, decât o meschină încăerare asupra onoarei, — atât de problematice! — de a fi șef iorghist asupra unui județ oarecare.

Grăutățile tot mai mari, pe care le întâmpină mereu în drumul ei părăginit tovărășia dintre d. N. Iorga și Iuliu Maniu, nu isvorăsc numai dintr'un joc firesc de ambiții nesatisfăcute. Obârșia lor e alta. Partidul național, în alcătuirea lui actuală, nu e rezultatul unei contopiri organice de elemente omogene, însuflețite de acelaș elan vital, ci o împreunare ocazională de interese, o afacere negustorească, unde capitalurile se alătură cu nădejde în vederea unui câștig ademenitor, dar unde fiecare asociat mai păstrează un răboj de socoteii amănunțite, ca să nu se uite niciodată ce e al unuia și ce e al celuilalt. Sau, ca să întrebuițăm limbajul unui congres de chimie, partidul național, cu d. Ciceo-Pop, cu d. Mihail Cantacuzino și cu d. D. Ioanițescu, nu reprezintă o fuziune, ci un amestec.

Nimic nu e mai ușor, decât să despărțim această pulbere de mici calcule în părțile ei alcătuitoare. A mai rămas cineva nelămurit, în ceea ce privește motivele, care l'au îndemnat pe d. Iuliu Maniu să primească a împărți (nu tocmai pe din două!) cu istoricul N. Iorga șefia istoricului partid național? De ce-i trebuia fostului președinte al Consiliului dirigent, acest îndărătuic holtei al vieții noastre politice, un atât de capricios prinț-consort? De ce? Răspunsul se arată dela sine pentru oricine privește puțin tabloul sinoptic al pertractărilor naționale. Comitetul de o sută dela Cluj — despre a cărui îndărătnică existență ne a mai dat de veste zilele trecute ziarul *Patria*, — simțind cum se clatină, sub numeroasele sale picioare, terenul lozincelor separatiste, pe care vântul vremii s'a însărcinat să le măture ca pe o pleavă, a înțeles că trebuie să iasă din bine-ticluitele sale ziduri chinezești, și să se pună de acord cu triumfătorul principiu al unității noastre politice. Dar, ca să-și păstreze în acelaș timp, sub o formă deghizată, stăpânirea asupra Ardealului, evitând orice amestec din afară în așa numitele treburi locale, — treburile unui consorțiu de exploatare, — s'a oprit numai asupra acelor oferte de alianță, care nu înfățișeau o primejdie pentru planul de operație întocmit la Bădăcini. D. N. Iorga, făcând o asemenea ofertă, n'a reprezentat niciodată altceva decât o hipertrofie de vanitate. Incomodă uneori, ce e drept, dar nu atât de primejdioasă pe cât și-ar închipui cineva. Directorul *Neamului Românesc*, a cărui barbă a năzuit totdeauna să joace rolul unui drapel, s'a mulțumit, prin urmare, să slujească drept paravan al regionalismului. D. N. Iorga e frunza de viță a unei lozinci separatiste, căreia îi e rușine să se arate în toată goliciunea ei.

Cât privește argumentele, care au îndemnat pe d. N. Iorga să primească a-și desființa partidul și a-și sacrifica discipoli, acestea sunt și mai lesne de îlmăcit. O bună bucată de vreme, îndărătnicul dramaturg s'a ținut dâr, și a crezut că poate merge, și dincoace de Predeal, pe propriile sale picioare. Când a văzut, însă, că nu-l urmează pe toată suprafața Ardealului nici măcar un cantor de biserică, s'a întors din nou spre d. Iuliu Maniu, a închis ochii și i-a întins mâna. Ca să ajungă prim-ministru în România întregită, d. N. Iorga avea

absolută nevoie de ardeleni. Şi i-a luat cu chirie, acolo unde i-a găsit mai ieftini...

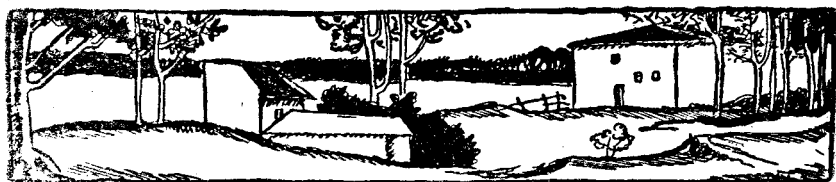
* * *

De vreme ce așa s'a încheiat târgul, cum să ne mai mirăm, dacă ici-colo oamenii pe spinarea cărora s'a iscălit tocmeala nu se înțeleg între ei? În rândurile firave ale partidului național, adunate laolaltă pe temeiul unor interese care n'au pătruns până în inima straturilor de jos ca s'o încălzească la flacăra unei credințe, își face loc tot mai mult duhul dizolvant al dihoniei. Mixtura, abia preparată, a început să miroase a descompunere. Pentru că în cimentul improvizat al acestui mozaic de oameni nimeni n'a picurat chiagul făcător de minuni al unei idei călăuzitoare, și pentru că de-asupra amorfei tălăzuiri de energie inutilă nu s'a arătat nicio clipă cea binefăcătoare revărsare de autoritate, care știe să topească într'o bucată și să fructifice cu spor sforțarea comună a tuturor.

Iată de ce, nemulțumirile provinciale din partidul național vor continua. Ele sunt aspectele de suprafață ale unui rău mai profund, care nu ușor se va vindeca. Pentru aceasta, ar trebui să se schimbe ca prin farmec întreaga structură sufletească a unor bărbați politici cari au uitat demult să fie sinceri.

Și, vorba fabulistului, minuni în vremea noastră nu văd a se mai face...

ALEXANDRU HODOȘ

Solidaritatea ardelenescă

Cunoscuta formulă a solidarității ardelenesti e caracterizată printr'o totală lipsă de sinceritate. Deviza, cu ajutorul căreia mai încearcă unii să atragă de partea lor mulțimea naivă pentru a înfrânge pe adversar, nu cuprinde nici un dram de adevăr și nicio umbră de credință; e doar un paravan, menit să ascundă adevăratele intențiuni ale acelor care o lansează. Decenii de-a rândul, aspirațiunile politice ale unei în-tregi provincii s'au satisfăcut cu această rețetă, simplistă și necesară, a solidarității ardelenesti; și nu s'a permis vreodată cuiva, să analizeze mai de aproape această lozincă. Aceeaș idee continuă să ne amăgească până în zilele noastre, și nu puțini sunt naivii cari mai înclină se creadă în efectele ei miraculoase.

Ceeace trebuie să pare curios, dintru tot începutul, este că dogma aceasta nu ni se octroiază decât în domeniul strict politic. Nu ne-a fost dat până în momentul de față a o înregistra și în alte direcțiuni, deși este îndeobște cunoscut, că o politică reală trebuie să cuprindă întreg organismul social și național. În alt domeniu, nu numai că nu există o consecvență și un paralelism, dar se practică o izolare și un individualism suspect, care se îngrădește tot mai mult de lumea înconjurătoare. În vreme ce politica ne asurzeste cu răcnetele ei de solidaritate ardelenescă, pe tărâmul economico-financiar aceiași oameni procedează cu totul alfel.

Am urmărit cu multe atențiune, la fiecare sfârșit de an financiar, bilanțurile instituțiunilor bancare ardelenene, și n'am putut înregistra la conducere aproape nicio schimbare de nume, dela unire încoace. Cam treizeci de oameni din întreg Ardealul figurează în consiliile de administrație ale tuturor băncilor ardelenene, trecând cu ocazia alegerii doar dela o instituțiune la alta, dar ferit-a Dumnezeu să intre și un altul, străin de cercul bineînchegat al celor treizeci. Solidaritatea aceasta a unui pumn de oameni, pe cât de perfectă pe atât de mută, este nu numai ajutată, dar deadreptul concrescută cu actualii „frunțași“, cari dacă uneori nu fac parte *personal* din cercul celor treizeci de beneficiari fără trudă, atunci cu siguranță locul lor este ocupat de vreun nepot, sau vreo altă rudă. Mereu îngrădindu-se, și regulat incasând,

ei atentează deadreptul la timpanul urechilor noastre, abia scăpate de sub presiunea bubuiturilor de tun, cu strigăte de solidaritate politică ardelenescă, ceea ce în mod laic înseamnă, ca o provincie întregă să muncească pentru treizeci de culeși, iar nu aleși.

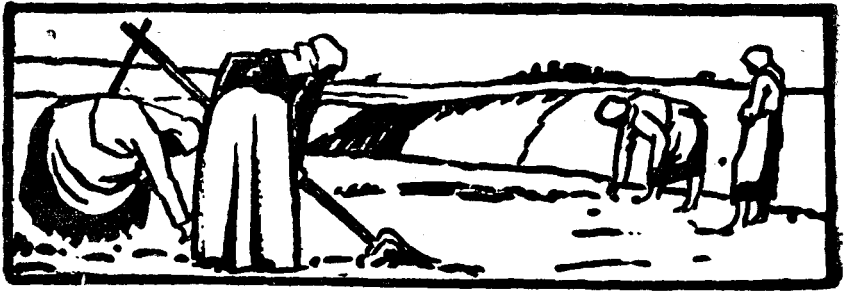
Dar, se spune că viața economică se cârmuiește după alte legi decât cea politică. Scuza, bineînțeles, este confecționată tot pentru o societate naivă, cum este a noastră, căci adevărul este cu totul altul. Puterea economică, dacă este reală, stăpânește și politica; contrariul însă nu se întâmplă decât în împrejurări cu totul rudimentare. Și la noi, acesta din urmă este cazul. Politica noastră nu se bazează pe categorii distincte sociale și economice, ci pe afinități de familie sau de altă natură, la fel de nefirești.

Mișcarea economică, dacă ar fi să-și urmeze calea normală, niciunul din cei treizeci de eclipsați în consiliile de administrație n'ar putea să-și păstreze locul. Într'o evoluție economică firească, două însușiri se cer pentru a fi cooptat în funtea unei instituțiuni financiare oarecare: *forță economică cointeresată*, sau *pricepere de specialist în materie*. Luați, vă rugăm, lista celor treizeci de bursieri pe viață ai Ardealului, examinați sub raportul celor două criterii pe fiecare în parte, și vă veți convinge că, — cu prea puține excepțiuni, — niciunul nu dispune de nici una din cele două însușiri. Ei nu o pot avea pe cea dintâi, fiindcă întreaga noastră structură economică nu este clădită pe forța marelui capital. Zecile de milioane ale bănciilor nu provin dela șapte acționari, așa cum îngăduie codul comercial, ci dela zeci de mii de mici burghezi din tot cuprinsul acestei provincii, adunate sută de sută și mie de mie. Ei nu pot avea, apoi nici vreo pricepere deosebită, căci facultatea de Teologie, spre exemplu, în mod regulat n'ar reuși să producă capacități financiare.

Cu acest mic înconjur am reliefat, credem, îndeajuns, falșitatea zgomotoasei lozinci din jurul nostru. Solidaritatea ardelenescă nu e profitabilă decât pentru un pumn de oameni, aceiași în toate împrejurările, cari prin acest mijloc își câștigă putere politică și indirect economică. Ea este platforma de existență a celor treizeci de fericiți muritori, cari nu pot avea nimic comun cu durerile celor mulți, de vreme ce principiul care stă la baza selecționărilor este impus de interese exclusiv familiare.

Cine crede, deci, că acestea trebuie să fie aspirațiunile Ardealului proaspăt eliberat, să împingă mai departe și liniștit la carul solidarității ardelenesti, fără rezerve și fără cârtiri, treizeci de oameni din cuprinsul acestei provincii îi vor păstra o accentuată recunoștință, mai ales când e plătită cu truda unei întregi provincii. Noi însă, să fim iertați că mergem pe alte căi, pentru că altele ne sunt idealurile în ceea ce privește propășirea celor mulți.

P. NEMOIANU

Politica externă

Războiul Franței în Maroc. — Proiectele financiare ale dlui Caillaux. — Încă o lovitură de stat în Grecia —

În aceste ultime zile, guvernul francez a avut de susținut două mari lupte parlamentare.

Prima a fost prilejuită de încercarea comuniștilor și a socialiștilor de a sparge cartelul încheiat la 11 Mai 1924, anunțând o critică aspră asupra acțiunii franceze în Maroc.

Comuniștii cereau imediată încetare a ostilităților din Maroc; un grup de socialiști se arătase gata să-i secondeze; dreapta, centrul, radicalii și socialiștii republicani așteptau cuvântul primului ministru. Explicațiunile dlui Painlevé au avut un scop îndoit.

1. De a legitima campania din Maroc, ca una ce era impusă Franței prin provocațiunile și atacurile lui Abd-E-Krim.

2. De a obține ca războiul să fie dus până la capăt, trecând peste toate uneltirile comuniștilor, „fiind în joc prestigiul Europei întregi”, dacă Franța s'ar da înapoi dinaintea propagandei și acțiunii sovietice, care încurajează și înarmează brațul lui Abd-El-Krim.

D. Painlevé a făcut istoricul campaniei, arătând cum Abd-El-Krim, încurajat de succesele sale contra Spaniei, a crezut că și-ar putea întinde operațiunile și în zona franceză, încalcând-o în valea Ouergha și amenințând linia ferată Taza-Fez-Rabat. Mareșalul Lyautey, comandatul trupelor franceze, secondat de forțele navale și aeriene franco-spaniole, — cooperatie rezultată din acordul încheiat deunăzi la Madrid, — a luat, cu deplina aprobare a guvernului din Paris, toate măsurile pentru neîntârziata supunere a șefului riffanilor.

Arătând opera antipatriotică întreprinsă de comuniștii francezi prin transmiteri de informațiuni militare lui Abd-El-Krim, pe care îi îndemnau să-și continue operațiunile contra Franței în timp ce invitau trupele franceze să-și lege ofițerii și să depună armele, — manopere

care au îngreunat până acum în mod criminal mersul operațiilor franceze, — d. Painlevé a declarat în aplauzele Camerei, că vinovații, oricare ar fi ei, vor avea să dea socoteală justiției de actele lor, și că Franța nu poate ceda în fața agresorilor, căci ar însemna să abdice dela rolul său economic și civilizator în Africa.

Primul ministru a încheiat adăugând, că Franța nu a respins propunerile de pace ale riffanilor, cu atât mai mult cu cât nici nu i-au fost făcute până în prezent, și a arătat că guvernul francez este dispus oricând să accepte asemenea propuneri, care ar fi ne seamă deopotrivă de interesele franceze, spaniole și riffane în Maroc.

Declarațiunea premierului francez a fost pusă la vot. Camera a aprobat politica guvernului cu 510 voturi, contra 30 ale comuniștilor.

* * *

Acest succes al guvernului, considerat pe drept cuvânt de socialiștii dlor Léon Blum și Paul Boncour, cași de comuniști, ca o înfrângere, a avut de efect concentrarea tuturor forțelor adversare guvernului cu prilejul prezentării proiectelor sale financiare în Cameră. A fost a doua luptă.

Se știe, că ministrul Finanțelor, d. Caillaux, care dispune de sprijinul radicalilor și al unui număr însemnat de socialiști-republicani, a acceptat răspunderea misiunii sale numai în urma asigurărilor primite că i se va lăsa mână liberă în opera așezării financiare a Franței.

Acum, în preajma scadenței bonurilor Apărării naționale, și în vederea stabilizării francului, d. Caillaux a prezentat Camerei proiectele sale financiare, care se bazează pe majorarea cu încă șase miliarde a limitei emisiunii Băncii Franței și avansarea de către aceasta a echivalentului către stat, precum și lansarea unui împrumut intern prin crearea de noi bonuri garantate de stat, având cursul fix față de orice fluctuațiune viitoare de schimb. Proiectele guvernului fac posibilă evitarea de noi emisiuni și înlătură moratoriul.

D. d. Caillaux și Painlevé au adresat Camerei apelul de a adopta proiectele financiare prezentate, ele asigurând echilibrarea bugetului, reglementarea datoriei flotante și stabilizarea francului.

Socialiștii, prin d. Léon Blum, au prezentat un contraproiect, prevăzând impozitul capital, iar comuniștii, prin Garchery, au cerut impozitul general pe capital și naționalizarea băncilor.

Cartelul stângii era amenințat serios. În zadar s'a adresat d. Painlevé socialiștilor, conjurându-i să-și retragă proiectul, — propunerile comuniștilor nici nu au fost luate în discuție, — căci socialiștii au refuzat, și au cerut votarea luării în considerare a ambelor proiecte.

Camera a adoptat, cu 340 voturi contra 210, luarea în considerare a proiectelor guvernului.

Acesta este al doilea succes al cabinetului Painlevé, care îi întărește în mod considerabil situația.

* * *

Dela 1922, de când a început mișcarea care a avut de rezultat schimbarea regimului în Grecia, această țară se svârcolește într'o continuă revoluție.

Armata, stăpâna situației, și-a exprimat zilele trecute nemulțumirea față de guvernul Mihalacopulos. Curentul a pornit dela trupele macedonene și dela cele din Tracia, și a servit generalului Pangalos — acelaș care în unire cu generalul Plastiras a răsturnat regimul monarhist provocând plecarea regelui George — de a soma guvernul la retragerea imediată și pe președintele Republicei, amiralul Conduriotis, de a executa cu promptitudine hotărârea armatei.

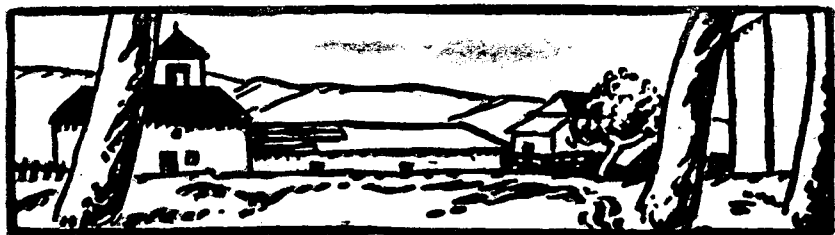
Astfel, generalul Pangalos împreună cu comandantul marinei, Hadj.kiriakos, sunt arbitrii situației în Grecia. Toate încercările președintelui Republicei de a alcătui în asemenea condițiuni un guvern de concentrare, alcătuit din oameni politici, nu au dus, — cum și era de așteptat, — la nici un rezultat. Insuș republicanul convins care e fostul prim-ministru Papanastasiu a declinat onoarea de a prezida noul minister.

Guvernul a fost alcătuit, prin urmare, de generalul Pangalos.

Cauzele lovituri de stat sunt de o importanță secundară. Fie nemulțumirile provocate de întreruperea tratativilor cu Jugoslavia, fie nevoia urgentă a reorganizării și întăririi armatei și a flotei, oricare ar fi motivele, și chiar de nu ar exista nici unul, situația lamentabilă a Greciei este un fapt real, și ea nu se datorește decât slăbiciunii unor guvernanți, cari având în mâini puterea au lăsat ca ea să le fie smulsă de ceice aveau datoria să o respecte și să o apere.

În această lumină, salvarea Greciei nu mai poate sta decât în dictatură. Nu dictatura armatei, nici a unei clase, nici a funcționarilor, ci a unui om, care nu ar întreba nici ce dorește fiecare, nici ce regim este pe placul unuia sau altuia; dar care, cu o mână de fier, ar asigura Greciei liniștea, propășirea sa, și stima lumei.

I. PALEOLOGU

Scandalul Beniczky

— Atacuri împotriva regentului Horthy — Redeschiderea unui proces sângeros. — Ungaria la o nouă răsplată — Manevrela contelui Bethlen —

Asasinatul banditesc împotriva redactorului socialist Somogy Béla și poetului Bacsó Béla, săvârșit în anul 1920, a ajuns din nou la ordinea zilei. E încă un ghimpe dureros în corpul viu al Ungariei, care sângerează de cinci ani de zile.

Omorurile puse cu grijă la cale, jafurile nemiloase, ororile bestiale, toate acestea se țineau lanț în epoca de după retragerea armatei române. E o perioadă sângeroasă, nu îndeajuns de cunoscută. Toate aceste acte de execuție medievală au fost săvârșite, într'adevăr, aproape numai de companii ofițerești din armata națională ungară. Incoronarea acestor excese de zel patriotic a fost uciderea celor doi intelectuali, conducători ai muncitorimei maghiare. Organele polițienești civile au descoperit de mult pe asasini, dar judecătoria militară a mușamalizat afacerea, împiedecând desbaterea procesului până azi. Partidul socialist n'a încetat însă a pretinde pedepsirea făptuitorilor și a instigatorilor lor. Totul a fost în zadar.

Se părea, la un moment dat, că toată afacerea aceasta senzațională ajunsese la un punct mort. Iată pentru ce, depunerea în scris făcută înaintea Tribunalului militar de către Beniczky Ödön a răscolit într'un mod de neimaginat opinia publică maghiară.

Acest Beniczky Ödön a fost ministru de Interne tocmai la acea epocă, dar până acum n'a putut depune nicio mărturie, fiind legat de discreția „secretului oficial“. Deslegarea, care a întârziat cinci ani, i-s'a dat acum. Precum spiritul lui Alphonse Baudin s'a luptat contra lui Napoleon al III-lea, aducând la suprafață pe Gambetta, tot astfel Somogyi și Bacsó, omorâți mișelește, subminează temeliile provizoriului regentului Horthy, despre care tocmai se credea, că a intrat într'o fază de permanență. Vorba dictonului francez : — „Nu durează cu adevărat, decât ceeace e provizoriu !“

Mărturia fostului ministru Beniczky zugrăvește în culori tragice

evenimentele din epoca începutului actualului regim. Ráposatul ministru Nagyatádi-Szabó, fostul fruntaș și șef al țărâniștilor, a fost amenințat că va fi aruncat de viu într'un cazan cu aburi, iar Beniczky a fost invitat să nu caute pe asasini cu atâta zel, deoarece ușor poate fi făcut dispărut. Ceeace se șoptea numai în taină, Beniczky a declarat în scris: anume, că actualul guvernator, fostul comandant suprem al armatei, a instigat la omor. În mărturia lui Beniczky se amintesc și numele asasinilor. Toți sunt ofițeri, și unii dintre ei fac actualmente serviciu în ministerul de Război.

Destăinuirea aceasta a avut efectul unei bombe.

Chestia asasinatului celor doi fruntași socialiști a deslănțuit din nou pat' mile politice. Debaterile din Parlament, — deși noul regulament dă prerogative nelimitate președintelui, — s'au mărginit la o serie interminabilă de discursuri din partea blocului opoziției, pretinzându-se punerea în libertate a lui Beniczky, care a fost arestat, și reparația ziarului *Az Ujság*, care, după ce a publicat mărturia lui Beniczky, a fost suprimat. S'au îndreptat extrem de violente atacuri în contra justiției în general, și în contra celei militare în special, și zi de zi tot mai des a fost atacat amiralul Horihy, fiind prezentat drept instigator și complice al omorurilor.

În sfârșit, partidul socialist a înaintat un proiect de lege, prin care se cere modificarea legii I. din 1920, fixându-se din nou regimul conducerii statului. Proiectul propune să se institue un Consiliu de stat, compus din trei persoane, deci un triumvirat, cu prerogative suverane, pe timp de doi ani. În motivarea lungă a proiectului, socialiștii se referă chiar la prestigiul redus al actualului regent, în urma activității dezvoltate în calitate de comandant suprem al armatei.

În lipsa contelui Bethlen, care a pledat cauza refacerii Ungariei înaintea Ligei Națiunilor, guvernul maghar a organizat manifestații de simpatie pentru repararea autorității guvernatorului Horihy. Aproape toate consiliile județene și municipale, organizațiile naționale și sociale, instituțiile culturale, și-au exprimat omagiile și credința lor față de actualul regent, atacat numai „din ambiții politice“.

Înregistrăm, între altele, manifestația dela 11 Iunie, cu prilejul căreia 25 de organizații și-au trimis pe membrii lor la Palat. „Ligile de apărare și recucerire a teritoriilor pierdute“, „Uniunile camaraderesti“: de sport, de cercetași, muncitorești și creștine, toate la un loc au mobilizat 40—50 000 de oameni. Amintim, ca simplă curiozitate, că printre aceștia s'a prezentat și comuna imaginară Hargittavaralja (Poiana din Harghita), care este simbolul teritoriului „secuilor isgoniți“. Președintele comisiunii interimare a acestei comuni este faimosul Biro Balázs, fost procuror în Cluj în timpul războiului. El a rostit celebra formulă în procesul de înaltă trădare intentat contra celor șaptesprezece români din Ardeal: „*fiecare valah este născut trădător de patrie*“...

Timp de două săptămâni s'a năpustit uraganul invectivelor, insinuațiilor și acuzărilor reciproce, între conducătorii politicii ungare. Contele Bethlen, e care a fost vizat direct în chestiunea aceasta ca martor principal, a tăcut, și a lăsat să plutească bănuiala asupra

capului statului. Exact acelaș procedeu, pe care l'a urmat și față de Nagyatádi-Szabó. îl aplică față de regentul Horthy, tinzând în mod sistematic, în baza unui plan ingenios, să-l înlocuiască.

În vederea realizării acestui scop, a urmat tratative între legitimiști și contele Bethlen. S'a ajuns chiar la un compromis, potrivit căruia guvernul renunță la articolul 12 din noua lege electorală, care prevede un jurământ special pentru deputații aleși. În baza acestui jurământ, deputații maghiari nu pot primi nici o îndrumare sau instrucție dela un factor din străinătate. Prin abolirea acestui paragraf, guvernul, care a detronat dinastia Habsburgilor, dă deplină libertate propagandei legitimiste. În schimb, conții Andrásy, Apponyi și Sigray și-au luat angajamentul de a tempera campania lor în contra guvernului. În acest sens s'a ținut adunarea poporală din Körmend, latifundiu de 80.000 de jugăre al prințului Battyanyi-Stratmann, unde contele Apponyi, potrivit intențiilor ex-reginei Zitta, a formulat noul catehism al regaliștilor: — „Fără continuitate de drept nu există bază de existență națională. Principiul acesta se bazează pe doctrina sfintei Coroane, care unește națiunea cu regele ei. Legitimismul nu înseamnă, zice bătrânul conte — un cult unilateral al regelui, ci cultul străvechi al Constituției. Arhiducele Otto și-a primit educația în sensul testamentului politic al ex-regelui Carol, care a mărturisit că va păstra independența Ungariei în orice împrejurări. Legitimismul nu este în contradicere cu democrația, dovadă este, că toate concesiile revoluționare din 1848 au fost ratificate de factorii legali ai Constituției. Provizoratul este creiat de dreptul de necesitate, și în calitatea aceasta este respectat; dar dacă tinde să rămâie permanent, va produce anarhie și revoluție“.

Contele Andrásy a pledat, deasemeni, pentru crearea unui program de guvernare legitimistă, care să înlătore piedicele de ordin politic extern ce se opun realizării acestei idei. Prin încoronarea regelui ungar, amândoi conții speră, firește, că și teritoriile deslăpitate vor fi mai ușor de recucerit. Contele Sigray, deputatul circumscripției Körmend, a pretins apoi ca populația maghiară să nu abandoneze niciodată ideia revizuirii tratatului de Trianon.

Compromisul între legitimiști și guvernul ungar preconizează instituirea unui Palatinat eliminându-se astfel și dificultățile de drept public. Deocamdată se afirmă, că tot guvernatorul Horthy va ocupa această înaltă demnitate. Cunoscând însă orgoliul magnaților, cari azi sunt încă stăpâni exclusivi în această țară, și ambiția nețărmurită a contelui „transilvănean“ Bethlen, ușor ne putem imagina cum va fi subminat și distrus acest „nagybányai vitéz“, Horthy, după pilda temutului „tribun al poporului“ Nagyatádi Szabó.

Budapesta, Iulie 1925.

M. B. RUCĂREANU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

Foc de paie

■ ■ Nu ni-se poate aduce imputarea, că n'am fi profețt la vreme sfârșitul teribilei campanii de răsturnare a așa numitei opoziții-unite. Tâmbălăul a început la Cameră, unde corul barbar al extremei stângi execută la sfârșitul fiecărei ședințe, sub conducerea părintelui Man dela Ieanda-Mare, un mic program de muzică bisericească: „Veșnica pomenire!” S'a continuat apoi, într'o după amiază călduroasă de vară, în strâmta sală dela *Dacia*, la tribuna căreia d. N. Iorga, cu tot evanțaliul dumisale capilar, a consimțit să asude în discursuri alături de dl dr. N. Lupu. (Jertfă supremă pe altarul democrației...) Apoi, furtuna s'a potolit. Parlamentul s'a închis, după ce o modificare drastică a regulamentului curățase locul de zurbagii, iar sala *Dacia*, — după cum au anunțat gazetele din strada Sărindar, — s'a închiriat pentru alte spectacole. Iar grădina *Cărăbuș* fiind ocupată de compania de reviste a comicului Tănase, coaliția național-țărănistă și-a amânat reprezentațiile până la toamnă.

Mărturisim, că nu era prea greu de prevestit un asemenea final. Văzusem noi, acum doi ani, altă gălăgie și mai asurzitoare, care s'a sfârșit la fel. Și cu ce alai se pornise curagioasa luptă împotriva Constituției! Parcă mai violentă decât cea de acum. Veniseră toreadorii democrației cu tiri-bombele la Cameră, lăsau în urma lor, pentru răpunerea dușmanului, valuri sufocante de gaze otrăvitoare, și a fost nevoie de intervenția răcoritoare a pompierilor Capitalei, cu tulumbele lor, pentru a stinge cu o oră mai de vreme amenințatoarea văpaie revoluționară...

Dar asaltul, respins odată, nu s'a mai repetat. Tovărășia de arme, întocmită la repezeală, s'a desfăcut. Fiecare s'a întors liniștit în cortul său. D. Ion Brătianu n'a demisionat, și hulita Constituție a fost votată.

Acum? Priveliștea a fost aceeaș, aceiași au fost manifestații, cum se putea ca rezultatul să fie altul? Și nu e nevoie de un dar deosebit

al ghicitului, pentru a fixa de pe acum destinul oricărei încercări de acelaș fel. Fiindcă, în împrejurările de astăzi, nu e de ajuns ca o politică de dărâmare să întrunească adevărul a două partide, pentru ca ea să reușească fără greș. Numai cu atât nu se suie nimeni pe baricadă. Schimbarea stăpânilor e bucuria proștilor. Țara vrea să știe altceva. Cine pleacă, se vede. Întrebarea e: cine vine pe urmă?

Intr'o consfătuire recentă, pe care a ținut-o la Piatra-Neamț cu partizanii săi deacolo, dl N. Iorga a dat formula lapidară a alianței național-țărănești: — „Am întins mâna partidului țărănesc, până când țara va scăpa de guvernul Brătianu.“ Ei, și apoi? Va cârmui dl N. Iorga România alături de dl C. Stere? Nici pomeneală! Atunci? Ceeace se înlătură, se strigă pe de-asupra tuturor acoperișurilor. Dar ceeace se pune în loc, nici măcar nu se șoptește.

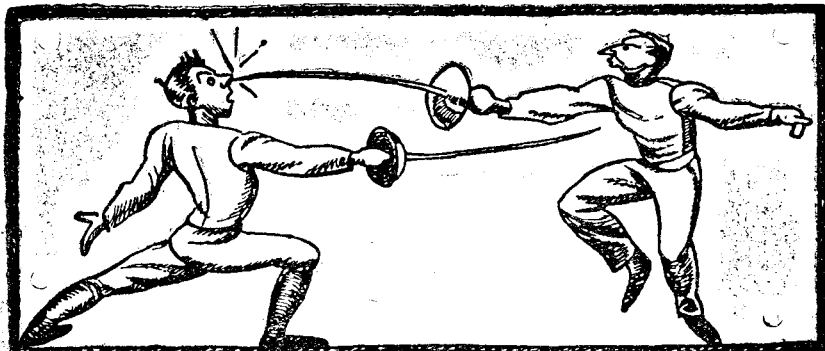
Cum să izbucnească, dintr'o asemenea înflăcărare, altceva decât un foc de paie?

Tălmăciri electorale

Până la ceasul când scriem aceste rânduri nu cunoaștem încă rezultatul alegerii dela Chișineu. Gazetele blumenbergilor vorbesc, se înțelege, despre reșita sigură a domnului N. Alexandri, candidatul partidului țărănesc. Dacă această prezicere s'ar îndeplini, — ceeace nu credem, — știm bine ce tălmăcire să dăm unui asemenea rezultat. Avem toate dovezile la îndemână, pentru a afirma, că victoria partidului țărănesc, *dacă* ea s'ar produce, ar fi rezultatul celei mai deșănțate campanii împotriva unității politice a României întregite. D. N. Alexandri, fostul nostru amic, care în Senatul din 1920 cerea „autonomia Basarabiei“, desvăluindu-și dintr'odată nebănuitele regrete pentru trecuta stăpânire rusească, n'a luat parte aproape de loc la campania electorală, dar numele și reputația sa bine stabilită au slujit drept pretext de agitație pentru toți pescuitorii în apă tulbure și au strălucit ca un miragiu promițător pentru toți cei cari visează deslipirea de trupul Moldovei a provinciei de peste Prut. Partidul țărănesc nu s'a sfiit, prin urmare, pentru a triumfa în alegerea dela Chișinău, să adune în jurul lui, prefăcându-le în buletine de vot, toate dușmăniile surde din sufletul unor proaspeți cetățeni români străini de acest neam, cari tot mai visează o „eliberare“ a Basarabiei de subț „jugul românesc“.

Cât preț ar avea o asemenea biruință, și cetălmăcire i-s'ar putea da în legătură cu guvernarea de mâine, poate să judece oricine nu și-a înstrăinat încă inima. Noi credem, însă, cu toată tăria, în triumful partidului poporului, care, ca totdeauna, însemnează o nouă fortificare a ideii naționale.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Vara, la Văleni

— Scrisoare găsită —

Motto :

Foaie verde solzi de pește,
Eu muncesc, lorga muncește,
Eu țin curs pe prisp'afară,
lorga-l ține în cămară...

(Arie veche populară)

*Sunt la Văleni de șapte zile și-aștept să se înceapă cursul,
Băieții zic, că domnul lorga nu-i gata încă cu discursul.*

*Păcat! Căci, după cât s'aude, e foarte încărcat programul;
Tot așteptând, m'am dat la țuică, și beau, ma chère, cu chilogramul.*

*Ionescu dela Medicină, știi ăla blondul, mă prepară;
Aseară, până după două, m'a preparat pe prisp'afară.*

*În August vom juca o piesă de... (ai ghicit!) de domnul lorga;
Alminteri e o plictiseală, cum nu ofere decât Morga.*

*Sarmală-i spune comediei, spectacolul va fi la Școală;
Eu (chiar când sunt de domnul lorga) prefer sarmalele în oală.*

*S'au anunțat pentru prelegeri și două nume cam obscure ;
Regret, că vremea nu-i frumoasă, c'am merge mâine după mure.*

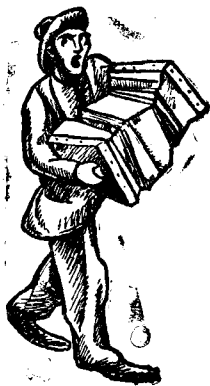
*Acum aflați o veste bună: domnul Batzaria rămâne ;
Eri ne-a vorbit vreo două ceasuri (parole d'honneur) despre cadâne.*

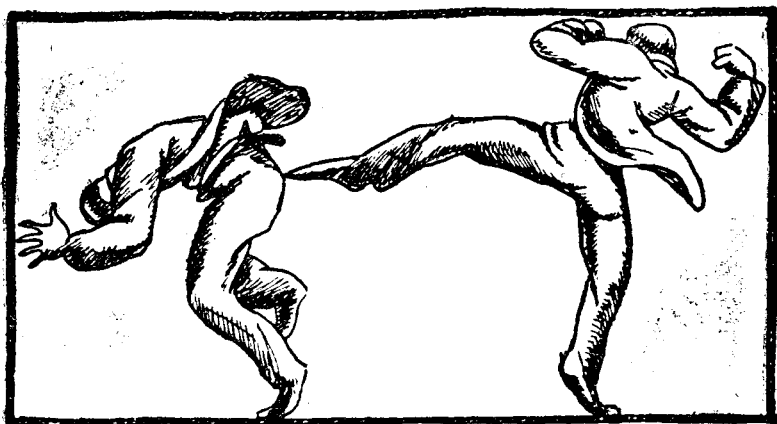
*Au început, acum, să vie, încet-încet, vizitatorii ;
In schimb, ca'n vremuri de bejanie s'au tras spre munți locuitorii.*

*Și e o vreme păcătoasă, și-i frig, și-i jale, și tot plouă ;
Azi noapte, stând puțin pe iarbă, mi am ruinat o rochie nouă.*

*Ionescu mi-a șoptit în taină, că vine și Maniu (Ghiulucă) ;
Dar știi, mi s'a urât în casă, și rochia nu se mai usucă...*

MIȚA CURSISTA
dactilografă în retragere și abonată
la „Universul Literar“

INSEMNĂRI

Serbările dela Braşov. — Jubileul de 75 ani al „Liceului ortodox român“ dela Braşov, pe frontispiciul cărui străluceşte dela unire încoace numele marelui Andrei Şaguna, a însemnat mai mult decât o aniversare culturală. A fost sărbătoarea impresionată a însuş cugetului românesc, biruitor de-alungul vitregiei vremurilor. În mijlocul unei admirabile înfrăţiri a inimelor, foştii elevi ai şcolii de la poalele Tâmpii şi-au mai numărat încă odată rândurile, aducându-şi aminte cu pietate de cei morţi. Numai privind această impunătoare legiune de cărturari, ne-am putut da seama cu toţii de ceea ce a însemnat în lupta noastră de apărare naţională mica cetăţuie de românism, întemeiată acum trei sferturi de veac pe urma trudei înţelegătoare a unui pumn de oameni luminaţi.

Istoria şcolilor române din Braşov se confundă, într'adevăr, cu istoria plină de sbucium şi străbătută de tainice nădejdi a unităţii noastre naţio-

nale, începând cu cele dintâi licăriri de conştiinţă românească, şi sfârşind cu mare biruinţă a întregiri neamului. La Blaj a înflorit, mai luminoasă decât oriunde, ideea latinităţii noastre; de acolo am învăţat mai întâi să fim mândri de originea noastră; în vechea cetate a romantismului istoric s'au înodată mai strâns firele minunate care ne leagă de trecut. La Braşov, la câţiva paşi de stâlpul de graniţă astăzi sfărâmat, ne-am deprins să descifrăm însă, tot mai limpede, perspectiva eroică a zilei de mâine.

Astăzi, aceste speranţe, îndeplinite de sentinţa dreaptă a vremii, nu sunt numai o amintire a suferinţei. Ele trebuie să constituie temelia unei tradiţii fecunde, pentru ca generaţiile care vie, sorbind din izvorul de apă vie a unei nesecate energii naţionale, să aibă cel puţin tot atâta încredere în puterea de viaţă a acestui neam, câtă au avut altădată înaintaşii lor, în vremuri de restrişte.

Spre liceul Andrei Șaguna din Brașov ochii noștri vor căuta mereu, ca spre un vechi așezământ de pedagogie a sufletului românesc.

Absență dezolantă. — Am întrebat, într'unul din numerile trecute ale *Țării Noastre*, mai mult în glumă, unde e dl Iuliu Maniu? Problema a început să devină însă foarte serioasă. Postul președinte al Consiliului dirigent, fost șef al fostului partid național, face impresia că nu mai este nimic, decât un mosafir trecător al nenumăraților dumisale nepoți. Dl Iuliu Maniu, în privința aceasta, e un om fericit. E unul din pușinii locuitori ai României întregite, care trăiește foarte tihnit, fără să aibă un domiciliu stabil. E un cetățean fără adresă. E un unchiu norocos, în neîntrerupt turneu sentimental pe la rubedenii. În timpul cât durează sesiunea Parlamentului, dl Iuliu Maniu se adăpostește în elegantul „Athénée Palace“ din București, al cărui „hall“ a devenit un soi de amestecat bazar al politiceii de toate zilele. Cum vine însă vara, dl Iuliu Maniu vagabondează... îl cauți la Blaj, și se răspunde că e plecat de două zile la Cluj. Te duci după el la Cluj, afli că s'a imbarcat cu o jumătate de oră mai înainte în autobuzul care duce la Bădăcini. Și dacă te avânți mai departe, încercând o călătorie până dincolo de Șimleul Silvaniei, riști să și se răspundă, că rătăcitorul frunțas a fost chemat de urgență la Dicio-Sân Martin...

Evident, că de pe urma acestui *perpetuum mobile* al unui conducător lipsit de domiciliu, partizanii înregistrează dureroase decepții. Dl Iuliu Maniu e pretutindeni, și nu e nicăeri. Ramura ardelenescă a partidului național a rămas orfană, în bătaia tuturor vânturilor. Zadarnic mai sbârâie, pe la câteo festivitate, coardele vocale ale dlui Ciceo Pop, zadarnic mai dă dl Alexandru Vaida câteun „interview“ la

Lupta, zadarnic mai pune la cale dl dr. Aurel Dobrescu câteo păruială în Șchei. Comitetul de o sută a pierdut busola, dl Iuliu Maniu s'a dat la fund, cărna a încăput de-abinele pe mâna capricioasă a dlui N. Iorga.

În schimb, dl N. Iorga nu se odihnește! Scrie la *Neamul Românesc*, vorbește la Piatra Neamț, ține cursuri sau bea fuică la Văleni, conversează cu călătorii din tramvai, și, pe deasupra, mai îngrijește și de *Universul literar!* Iată pentruce, deși protivnici, găsim că e lucru uman să protestăm împotriva acestui inegal tratament. Prea mult se repauzează dl Iuliu Maniu, și prea se surmenează dl N. Iorga! Absența prelungită a celui dintâi e dezolantă, eterna prezență a celui de-al doilea e îngrijitoare...

Să se ia măsuri urgente, pentru restabilirea echilibrului, că altfel se dă peste cap partidul! . . .

O controversă. — Blumenbergii din strada Sărindar nu scapă nicio ocazie de a aranja o intrigă proastă împotriva dlui Octavian Goga. Necazul marilor maeștri ai șantajului româno semit se revarsă și el, cum poate. O minciună nu e niciodată rău venită în redacția *Adevărului*...

Nu mai reimprospătăm întâmplări vechi. Ne vom mulțumi cu una nouă. Și n'o povestim aci, pentru a-i da vreo importanță deosebită. E doar o mostră fără valoare, cum se zice în limbajul negustoresc. În *Dimineața* dela 30 Iunie a apărut, într'adevăr, o scurtă dar foarte vizibilă informație, care spunea — vorbă cu vorbă, — că d. Octavian Goga, deși venise la serbările liceului din Brașov pregătit să țină o cuvântare în numele foștilor elevi, a fost nevoit să renunțe, punându-i-se în vedere, că va fi împiedecat să vorbească. Văzând acestea, adică, d. Octavian Goga a luat repede trenul, și a plecat spre București.

Aici se sfârșește gugumănia *Dimineții*. Să vedeți, acum, ce urmează. Știrea de mai sus a fost reprodusă în ziarul *Ellenzek* din Cluj. Redactorii dela *Patria*, care cetesc orișicând mai bucuros gazetele ungurești, și care nu fuseseră puși în curent cu mica infamie a celor dela *Adevărul*, s'au grăbit să desmintă, indirect, pe tovarășii lor dela București, intervenind cu o avalanșe de explicații: -- „Afirmația este total inexactă, scrie d. I. Agârbiceanu. D. Goga a fost sollicitat să vorbească, dar a refuzat, pe motiv că nefiind prevenit nu poate vorbi nepr. gătit“.

Suntem, prin urmare, în fața unei controverse. *Dimineața* zice, că d. Octavian Goga se pregătise, dar n'a putut să vorbească, din pricina adversarilor care se găseau acolo. *Patria* zice, că d. Octavian Goga a fost sollicitat să vorbească, dar a refuzat, nefiind pregătit.

Să spunem noi, prin urmare, cum stau lucrurile. D. Octavian Goga n'a avut de gând să vorbească, — dar a fost rugat s'o facă, — deci n'a putut nici să se pregătească, nici să fie împiedicat de a vorbi...

Punct.

Voluntarii la Alba-Iulia. — La 28 Iunie a avut loc la Alba-Iulia congresul general al foștilor voluntari din Ardeal, Banat și Bucovina.

Întâlnirea din acest an a foștilor voluntari a fost prilejuită de alte momente decât de discutarea unor obișnuite dări de seamă. Peste o mie de oameni s'au urnit din tot atâtea îndepărtate sătulețe ale celor trei provincii, în semnul unui program care plutește mult deasupra preocupărilor de toate zilele.

La șapte ani după unire, voluntarii și-au adus aminte de un duios episod din sbuciumul de erii, din vremea când pentru întâia oară au ajuns pe pământul

Basarabiei, venind din Rusia, la 6 Iunie 1917. Drapelul primit cu această ocaziune dela frații basarabeni, și cuvântarea oratorului acei entusiaste manifestări naționale, au fost așezate, spre veșnică păstrare, ca scumpe relicve, în fața altarului din Catedrala încoronării. Prin acest act, — cum a zis unul din oratorii voluntarilor, — s'a contopit într'un singur simbol, patru momente din istoria noastră națională: unirea de o clipă, înfăptuită de marele voivod Mihai, „prima Alba-Iulia“ a voluntarilor din cursul războiului, marea adunare dela 1 Decembrie 1918, la care se mai adaugă acum mărturisirea de credință a basarabenilor, exprimată în fața ardelenilor luptători, în Chișinăul Basarabiei..

Serbarea voluntarilor a fost, deci, un prilej de adevărată reconfortare sufletească pentru aceia, cari în simbolul unirii nu s'au deprins a vedea numai revărsarea de bunuri materiale.

În fața unui patriotism astfel conceput plecăm și noi steagul nostru, pe care este scrisă aceeași credință.

Politică și afaceri. — Sunt două indeletniciri, care, din nenorocire, s'au împăcat totdeauna foarte bine una cu alta. Câteodată chiar s'au suprapus. Dacă vă mai trebuia încă o dovadă despre aceasta, iat-o.

Vă aduceți aminte, câtă gălăgie a făcut *Patria* dlui Agârbiceanu, cași frunțașii partidului național, în jurul procesului celor douăsprezece comune din Munții Apuseni, nedreptățite la improprietărire. Valuri de cerceală indignată au curs din călimările îndârjiților apărători ai moșilor, cari, luând asupra lor cauza populației nevoiașe, amenințau guvernul cu revoluția, dacă nu se vor da pădurile ca pricina în folosința urmașilor lui Avram Iancu. N'am crezut nicio clipă în sinceritatea acestor înfrigate demonstrații de amor, știind

destul de bine, din alte întâmplări, că nu există nicio legătură sufletească între oamenii fostului Consiliu dirigent și nevoile mulțimei. Bănuiam, mai degrabă, o irezistibilă poftă de demagogie, care împingea și de data aceasta pe scrupuloșii noștri adversari la o nouă exploatare a temei regionaliste. Înțelegeți, fără nicio greutate, că dacă moșii nu erau puși în stăpânirea munților pe care-i revendică de câteva veacuri, vina nu putea fi decât a guvernelor din București, tot atât de străine față de durerile Ardealului, după cum erau și groșii maghiari de ieri.

Ni se umpluse urechile cu aria aceasta stridentă și supărătoare.

Iată, însă, că procesul moșilor s'a judecat deunăzi la comisiunea județeană de improprietărire din Cluj. Moșii apărați de d. Amos Frâncu, — care nu și-a desmințit astfel originea, — au pierdut procesul. Dar, cine credeți că a pledat împotriva lor? Cine? Să vă spunem noi cine: d. Boilă, nepotul dlui Iuliu Maniu, și unul din fruntașii partidului național! (Ceace, trebuie să adăugăm, e tot una)

Moșii au făcut recurs la București, la Comitetul agrar. Acolo li se va face poate dreptate. Nu profesim nimic. D. Boilă va continua însă să intervină împotriva urmașilor lui Avram Iancu, pe cari, până mai ieri, cu atâta furie îi apăra d. I. Agârbiceanu la *Patria*.

Ii va apăra și de-acum înainte? Ne indoim. Politica, în partidul național, nu trece nicodată înaintea afacerilor. Dacă reușește să le servească, bine. Dacă nu, ducă-se pe pustii...

Frații Simezi. — D. N. Iorga a fost deunăzi la Piatra Neamț, ca să-și mai îmbărbăteze amicii. Fecundul autor dramatic, care vrea să ajungă dictatorul României pentru că scrie piese de

teatru ca și d. Benito Mussolini, ar fi putut, tot așa de bine, să joace pe *Sarmală*, *amicul poporului*, una din cele mai reușite ale sale opere politice. De data aceasta mai modest, d. N. Iorga s'a mărginit să țină o conferință, vorbind despre tuberculoză. Subiectul a stârnit, pe drept cuvânt, emoția celor de față, dar ilustrul istoric putea să vorbească și despre alte maladii, pe care le cunoaște mai de aproape. Cine nu știe, de pildă, că d. N. Iorga „are boală” să ajungă, cu orice preț, șef de guvern? (A ajuns, până una alta, jumătate de șef de partid!)

Așa se explică, pentru ce d. G. V. Măcărescu dela Piatra Neamț, însuflețit de verva oratorică a conferențiarului, s'a suit pe o masă, (*Lupta zice*), strigând din adâncul bojocilor, în numele partidului țărănesc: — „Să trăiești, domnule viitor prim-ministru!” Această atenție delicată față de suferința cunoscută a dlui N. Iorga a mișcat adânc pe cei cinci iorghști care erau prezenți (absent nu era niciunul), dar a avut darul să supere adânc pe cei doi foști tachiști din localitate.

— Cum rămâne d. Iuliu Maniu? au întrebat aceștia.

D. N. Iorga, ca să nu provoace o regretabilă sciziune în sânul partidului, (cinci și cu doi fac șapte) s'a grăbit să răspundă următoarele cuvinte, cu adevărat istorice, pe care le reproducem aidoma din *Adevărul*:

— „Legătura dintre mine și Maniu e astfel, că formăm un singur trup și un suflet!”

Cei doi șefi ai bicefalului partid au întrecut, prin urmare, pe vestiții frați Simezi. Bănuielile noastre au fost depășite de realitate. Frații Simezi, fiindcă erau lipiți printr'o membrană, (adică: legătură) aveau și ei, firește, un singur trup, dar purtau, în mod normal, două suflete. Fiecare, cu al lui! Dnii Iorga-Maniu au bătut toate

recordurile dela Moși. Bietul Braun, cu panorama lui, e amenințat să dea faliment...

Prin urmare, dacă va fi d. N. Iorga, cum s'ar zice, însărcinat cu formarea cabinetului, (ceeace, între noi fie vorba, nu credem) atunci va fi și d. Iuliu Maniu președinte al Consiliului; pentru că fostul apostol dela Văleni și cu fostul avocat al consistorului din Blaj, — alcătuiind un trup și un suflet, — vor încăpea de minune sub aceeaș redingotă.

Așa au pățit, dacă vă aduceți aminte, și frații Siamezi. Când a plecat unul în călătorie de nuntă, — fiindcă nenorocitul se însurase, — a fost nevoit și celălalt să-l urmeze. Nu știm ce s'ar fi întâmplat, dacă unul din frații Siamezi, apucându-se de politică, ar fi ajuns președinte al Republicei franceze...

„Dimineața“ Ardealului. — Ca să înlocuiască, chipurile, gazeta zilnică de informații pe care Ardealul nu o are — și cine știe dacă o va avea vreodată, — d. Grauer dela *Dimineața* a consacrat o pagină întreagă știrilor de dincoace de Predeal. Ii zice, se înțelege, „*Dimineața*“ Ardealului. Blumbergii din strada Sărindar s'au instalat la telefon, și-au potrivit rotativele ca pe un ceasornic, și s'au pornit să umple o provincie întreagă cu ultimele știri politice, economice și culturale din Sătmar până'n Săcele.

Din nefericire, improvizații orientatori ai Ardealului n'o nimeresc totdeauna. Cam calcă, uneori, în străchini...

Așa s'a întâmplat cu serbările liceului din Brașov, — despre care d. Bubi Brănișteanu crede cu tot dinadinsul că a fost ridicat pe banii lui Andrei Șaguna, de vreme ce poartă numele marelui mitropolit dela Sibiu! Cetiți, de pildă, darea de seamă publicată în *Dimineața*, ca să vedeți cum au fost stălcite, la tipar, numele tuturor căr-

turarilor ardeleni, cari au luat parte la festivitățile de subt Tâmpa.

D. Ion Lupaș a fost prefăcut în Ion *Lucaci*. D. Aurel Ciortea, rectorul Academiei comerciale din Cluj, a ieșit Aurel *Jojea*. D. Onisifor Ghibu a fost botezat încă odată, fără consimțământ, în *Nichifor*. Până și directorul liceului „Andrei Șaguna“, d. Iosif Blaga, n'a fost cruțat de o mică mutilare a cunoscutului său nume de familie. Reporterul dlui Grauer îi zice, după ureche, *Plaga*.

O adevărată plagă gazetărească sunt, într'adevăr, acești foști vânzători de șireturi de ghetе, porniți să ferească publicul românesc cu dări de seamă asupra tuturor serbărilor naționale. Ei ignorează trecutul nostru cultural, nu cunosc împrejurările locale, habar n'au de societatea în mijlocul căreia trăesc, — și care cu mărînime îi tolerează, — ei sunt sârmani excursioniști într-o lume necunoscută, ei se potrivesc printre noi ca nuca în perete, dar ei informează... Deunăzi, d. Leonard Paukerow se prezentase la mormântul lui Andrei Șaguna dela Rășinari, ca să împărtășească pe cei cincizeci de mii de cetitori ai *Dimineței* cu impresiile sale cucernice. Acum, în pragul liceului din Brașov, și-a proptit pașii săi profani un alt honigman cu permis pe c. f. r...

Vivat, crescat, floreat „*Dimineața*“ Ardealului!

CĂRȚI NOUI. — Al. Mănculescu: *Povestiri*. Biblioteca „Semănătorul“, din Arad se îmbogățește cu un nou volum: povestirile dlui Al. Mănculescu. Cele două bucăți, *Ilie Iencicrul* și *Jupâneasa Domnica*, ne duc în lumea plină de furtuni a trecutului românesc. Scrise limpede și simplu, aceste frumoase povestiri nu trebuie să lipsească din nici o casă unde strălucește dragostea de neam.